

A MOLDVAI MAGYAROK.

Nem egyszer úgy írnak a moldvai magyarokról, hogy azok csak nagyritkán, lopva mernek magyar dalt énekelni és magyarságukat is csak igen kevesen merik bevallani. Így azonban csak azok nyilatkozhatnak, akik soha nem jártak közöttük, vagy éppen csak átutaztak ezen a területen. Természetes, hogy a múltban súlyos üldöztetést elszenvedett moldvai magyarok bizalmatlanok mindazok iránt, akik hívatlanul jönnek közéjük, mert a közigazgatás állandóan küldözgeti hozzájuk ellenőrző embereit.

Csik és Háromszék megyék túloldalán izzó magyar öntudatú nép él, amelynek legnagyobb része — mintegy 75%-a — nem is u románok közt elszórva, hanem tiszta magyar falvakba tömörült s vannak olyan helységek, amelyek nem lehetnének magvarabak, ha a Nagy Magyar Alföld kellős közepén volnának is. Aknavásár mellékén például Szitás, Diószeg, Újfalú, Szalánc, Uzmező, Szőlőhegy még csak mutatóba sem fogadott be románokat a faluba s ha házasság révén került oda román, az is elmagyarosodott. Ugyanez a helyzet Bakó vidékén, ahol 16 magyar falu sorakozik egymás mellé s a szomszédos falvakban, ahol románok és magyarok élnek együtt, a magyarok mindig külön falurészbe csoportosulnak. Bakó vidékén például 31 községben a magyarok 82%-os többséggel tagadhatatlanul abszolút magyartöbbségű járást alkotnak. A már előbb említett Aknavásár környékén 11 magyar falut találunk s a környék közvetlen a magyar határ mentén 60% -os magyarságot mutat fel. A harmadik magyar többségű vidék Románvásár környékén terül el, ahol az 1930-as román népszámlálás szerint 32.000 magyar származású római katolikus él.

A moldvai magyarok száma 120—125 ezer lélekre becsülhető. A Romániai Nagy Földrajzi Szótár 1898-ban megállapította, hogy Bakó megye lakói között régi kolóniákat is találunk, melyek magyar eredetűek: a mai napig megőrizték nyelvüket és katolikus

vallásukat. Megtartották népi jellegüket oly mértékben, hogy csángó családokkal népes falvak találhatók, ahol meg sem értik a román szót. Giocan I. N. román író, aki a Román-megyei katolikusokról írt monográfiát, azt állítja, hogy az ottani katolikus magyarok, három községet kivéve, mindenütt magyarul beszélnek. Gane C. román író pedig megállapítja a moldvai magyarokról, akiknek nagyobb része Román és Bákó megyékben összefüggő néprajzi egységben él, hogy néprajzi szempontból és nemzetiségi tekintetben sértetlenül megőrizték eredetüket. Romániában mindenki tudja, hogy a moldvai katolikusok szintén kivétel nélkül magyarok, azért a katolikus vallást ott „magyar vallásnak” is nevezik. Erről egyébként már Jezerszki Szaniszló moldvai püspök 1763-ban Rómába írt levelében is tanúságot tett, amikor megállapította, hogy Moldvában a katolikusokat nem hívják katolikusoknak, hanem magyaroknak. Az 1930-as statisztika szerint Moldvában 110.000 katolikus élt s ezeknek száma a természetes szaporodás alapján minden bizonnyal felnövekedett 125.000-re.

A Kölnische Zeitung 1940. szeptember 4-i számában közölt cikk szerint Ó-Romániában legalábbis 250.000 magyar él, akiknek nagyobbik része természetesen Moldva területén lakik. Nem is találunk komoly román néprajzi tudóst, aki azt állítaná, hogy a moldvai katolikusok nem magyar származásúak.

A XVIII. század végén megejtett népszámlálás alkalmával, amelyet az osztrák megszálló közegek hajtottak végre, megállapították, hogy Nyugatmoldva lakosainak a fele sem román. Ebből az időből pontos feljegyzés áll rendelkezésünkre, amely szerint a magyarok száma ebben az időben 30.000 volt s számuk 1806-ban 50.000-re emelkedett. Másfél század alatt ennek a lélekszámnak a természetes szaporodás alapján 300.000-re kellett volna emelkednie. Moldvai néprajzi kutatók, úgy magyarok, mint más nemzetiségűek, számos esetben találkoztak olyan magyarokkal is, akik ugyan már a görögkeleti vallásra tértek át, de még tudtak arról, hogy apáik vagy nagyapáik katolikusok voltak, sőt tudtak arról is, hogy magyar származásúak. Azoknak a számát, akik a közelmúltban kezdtek beolvadni a román néptengerbe, ennek alapján körülbelül 170.000-re tehetjük. Kétségtelen, hogy ezeknek nagyjából még nem adta fel magyar öntudatát.

Moldvában rendkívül súlyos vérveszteség érte a magyarságot, mert mintegy 700—800.000-re tehetjük azok számát, akik az idők során, a román türelmetlenség hatása alatt elszakadtak a magyar nemzet testétől és beolvadtak a románságba. Még 1588-ban az akkori oláh vajda titkárának feljegyzése szerint a magyarok Nyugat-Moldva lakosságának egyharmadát alkották. Ha figyelembe vesszük, hogy a jelzett idő után, különösen pedig a siculicidiumot (1764) követő években, számos székely költözött át Moldva területére, akkor ennek az aránynak még növekednie kellett volna.

A mohácsi vész után azonban a moldvai fejedelemségben éppen nem kímélték a magyarokat. Így Bandini bosnyák származású moldvai püspök feljegyzései szerint valósággal irtóhadjáratot folytattak ellenük s az általa készített 1646-os feljegyzések szerint két emberöltőn át majdnem 100%-os pusztítást végeztek a magyarok sorai között. Az oláh fejedelmeknek ebben az időben már nem volt szükségük a magyar harcosokra, mert ekkor már ozmán szolgálatban állottak s ők vállalták az Európa ellen indított hadjáratok alkalmával az ozmán seregek élelmezését. A főleg a török nyomában járó martalóc csapatok zömét is az oláhokból toborozták olyannyira, hogy e martalóckodó vándornépet általában „valachoknak“ nevezték, még akkor is, ha azok szerb vagy bosnyák nemzetiségűek voltak. A mohácsi vész előtt azonban, amikor Moldva és Havaselve magyar befolyás alatt állottak, kénytelenek voltak a török ellen állást foglalni s a moldvai fejedelmek legvitézebb csapatai épp a magyarok közül kerültek ki. Mátyás király kortársa, Nagy István moldvai fejedelem legnagyobb győzelmében, a magashidi csatában 5000 magyar vitéz vett részt.

Míg az ozmán pusztította a magyarságot, addig Erdély és az ozmán hódoltsági területek közé eső részekre, amelyek az állandó harcok következtében teljesen elnéptelenedtek, az ozmán előszeretettel telepített be románokat. Ezeknek a románoknak utódai az ozmánok kiűzetése után a magyar vendégszeretet következtében polgárjogot nyertek, kulturális intézményeik a magyar állam támogatásában részesültek s idővel politikailag és gazdaságilag is megszervezhettek. A regáti románságot ez a magyarországi románság ösztönözte kulturális fejlődésre. Míg Magyarországon a románság ily kedvező fejlődési feltételek mellett élhetett, addig a moldvai magyarság a múlt század közepétől szervezett elrománosítás alatt állott.

A moldvai magyarok jelentős része ma is magyarnak vallja magát még a román népszámlálás szerint is. A Bákó megyére vonatkozó román statisztika szerint például 1930-ban a 13.999 magyar anyanyelvű lakos közül 8497 vallotta magát magyar nemzetiségűnek. Figyelembeveendő azonban, hogy pl. a bukovinai öt magyar községről az 1930-as román statisztika azt állítja, hogy 11.860-an voltak, pedig 1941 tavaszán, amikor hazatérhettek az anyaországba, 13.200-an voltak, holott némelyikük ott is maradt. Nem meglepő tehát, hogy az 1930-as román statisztika csak 23.894 magyar anyanyelvű egyént vesz számba Moldva területén s ezek közül is csak 20.964 magyar nemzetiségűt, annak ellenére, hogy román történétírók és néprajztudósok állapítják meg a moldvai római katolikusok (1930-ban .110.000) majdnem kivétel nélküli magyar származását. A közelmúltban kiadtak egy röpiratot is, amely azt igyekszik bizonyítani, hogy a moldvai katolikusok közül valóban csak annyi a magyar, amennyit az 1930-as román statisztika kimutat. Ez a röpirat azonban maga is kénytelen

beismerni, hogy a román tudósok egyhangúlag magyarnak ismerik el a moldvai katolikusokat, de magyarnak tudja őket a román közvélemény is. Ezt az általános felfogást történelmi tévedésnek minősíti a szerző és keres kiutat tétele számára azzal a megállapítással, hogy a moldvai magyarok nagy része székely származású, a székelyek pedig „elmagyarosodott románok“ s így a moldvai magyarok nagy része is mint székely leszármazott, tulajdonképpen eredetileg román nemzetiségű.

Ezeknek a magyaroknak zöme leszármazottja azoknak az ősmagyaroknak, akik a honfoglalás alkalmával telepedtek le a Szeret, Szucsava, Moldva, Beszterce Tatáros és Putna völgykatlaniban, ahol megvédte őket a keletről és délről fenyegető veszedelem elől a Szeret és Prut között félkörben végigvonuló hegyánc. Ez a hegy vonulat a Kárpátok főhegyláncvonulatához kapcsolja Nyugatmoldva területét. Az említett területen számtalan magyar helységnév fordul elő, amelyeket a románok is átvettek s ezek a helységek elárasztják az említett folyók völgyeit, kétségtelenné téve, hogy a magyarok voltak ezeken a területeken az ősfoglalók. Ludas, Macskás, Nádos, Turul, Pokolpatak, Nána, Horgas, Lapos, Borzfalva, Kókereszt, Miklósfalva, Toklányos, Botor, Forrás és még majdnem 300 más tiszta magyar helységnév található ezen a területen s emellett a hegyek és folyók, sőt még patakok is nagyszámban magyar névvel szerepelnek. Az említett magyar neveket nemcsak a magyarok használják, hanem a románok is. Feltűnő, hogy a magyar őstelepülési területen, tehát a Dunántúl, a Duna-Tisza közén, a Dráva, Száva torkolatánál, a Tiszántúl és a Felvidék hegyaljában ugyanezeket a neveket találjuk meg és alig van olyan magyar helységnév Nyugat-Moldvában, amelynek mása ne volna található a legnyugatibb magyar területeken is. A tények elől nem zárkózhatott el a román Rosetti, s a „fiatal“ Jorga történetíró sem, amikor kénytelenek voltak bevallani, hogy az említett területen a magyarok feltétlenül megelőzték a románokat.

A magyar néprajzi kutatók a legújabb időben bebizonyították azt, hogy az említett völgykatlanok etnikai összefüggésben álltak nemcsak a székely magyarsággal, hanem a szamosvölgyivel is. A székely magyarság és a moldvai magyarság etnikai egysége még ma is fennáll, a Moldva-, Beszterce- és Szamos-völgyi magyar etnikai összefüggés azonban a mohácsi vész után megszakadt.

Amikor a moldvai magyarok, akik 1050 év óta élnek ezen a területen, arról értesültek, hogy a bukovinai székely magyarok visszatérhettek az anyaországba, lázas sietséggel készülődtek a hazajövetelre. A magyar rádió beszámolt arról, hogy a Szereten túl eső Gaicseana-Unguri falu lakói, akik teljesen a román falvak közé voltak ékelve és legjobban keletre estek, amikor tudomást szereztek a bukovinai magyarok hazatelepüléséről, szekerekkel és gyalogszerrel jöttek át a határon. Példájukat követnék a többi magyar községek is, mert egyetlen moldvai magyar sincs,

aki ne tudná és ne érezné át azt az éneket, amelyet még a bölcsője fölött daloltak, hogy:

„Halljuk, még áll Magyarország,
Istenem, bár Te is megáldd!
Hogy rajtunk könyörüljenek,
Elveszni ne engedjenek.“

Vagy pedig:

„Moldvának nagy a híre;
Istenem, végy ki belőle!
Mert, ha ki nem véssz belüle,
Megemészt a bánat benne.“

Besenyő Sándor dr.